

CU PRIVIRE LA TERGIVERSAREA APLICĂRII REFORMEI AGRARE DIN 1921

GH. Z. IONESCU

Una din problemele social-politice de cea mai mare importanță ce se punea cu acuitate în fața României după terminarea primului război mondial a fost și problema agrară.

De teama izbucnirii unui nou pîrjol, ca cel al răscoalei din 1907, burghezia și moșierimea, sub presiunea puternicului avînt revoluționar ce cuprinsese masele populare din țara noastră, pentru a nu-și periclita pozițiile lor de clasă și a salva regimul burghezo-moșieresc, a trebuit să accepte trecerea unei părți din pămînturile marilor proprietari în posesia țărănimii.

Din cele 9 021 756 ha ¹ ce se găseau în mîna marilor proprietari cu peste 100 ha, prin legile de reformă agrară au fost expropriate 6 125 789 ha, ² reprezentînd 67,9% din proprietatea moșierească. Exproprierea unei mari părți din pămînturile marilor proprietari a impulsionat dezvoltarea relațiilor capitaliste în agricultură, reducînd rolul moșierimii în viața social-politică a țării.

După cum reiese din datele oficiale burgheze, din suprafața expropriată, 3 464 082 ha ³ au fost atribuite țăranilor prin împrumut, iar din restul de teren expropriat, o parte a fost dată comunelor pentru constituirea de izlazuri și păduri comunale. Prin aceasta, reforma agrară a contribuit la îmbunătățirea situației materiale a unei părți destul de mari din rîndurile țărănimii, dar nu a rezolvat pe deplin problema pămîntului. Reforma agrară nu a satisfăcut nevoia de pămînt a întregii țărănimii, a menținut pe mai departe marea proprietate funciară, sistemul muncii în dijmă și alte resturi feudale.

¹ Cf. V. Hurmuz, *Situația materială a țărănimii din România și unele răscoale țărănești cîin anii 1923—1928*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.C.R.”, nr. 2/1956, p. 39.

² Vezi *Enciclopedia României*, vol. III, p. 305.

³ *Ibidem*.

În anul 1926, cînd guvernul liberal declara că reforma agrară a fost terminată, peste 40% din suprafața supusă exproprierii aparținea încă vechilor proprietari, iar un număr foarte mare de țărani nu intrase în stăpînirea pămînturilor ⁴. De la începutul reformei agrare și pînă în ianuarie 1929 au fost împrîietăriți 1 393 353 de țărani ⁵. Mulți dintre țărani cu drept de împrîietărire nici după 13 ani de la legiterarea reformei agrare nu intraseră în posesia pămînturilor atribuite.

În cele ce urmează, ne propunem să evidențiem unele aspecte privind tergiversarea aplicării reformei agrare din 1921, în perioada 1929—1933.

Datele oficiale ale recensămîntului din 1930, cu tot subiectivismul ce le caracterizează, dovedesc că problema pămîntului era încă departe de rezolvarea ei așa cum o aștepta țărănimea. Proprietățile sub cinci ha, reprezentînd 74,9% din numărul total al gospodăriilor agricole, ceea ce însemna de fapt majoritatea covîrșitoare a țărănimii, posedau numai 28% din suprafața arabilă, în timp ce un număr de 25 000 de exploatați cu peste 50 de ha, reprezentînd doar 0,8% din totalul gospodăriilor, dispunea de 32,2% din întreaga suprafață de pămînt ⁶. Analizînd situația din cadrul primei categorii, constatăm că, din cele 2 460 000 de gospodării țărănești sub cinci ha, 1 100 000 dețineau pămînt între 1—3 ha, iar 610 000 între 0 și 1 ha ⁷, ceea ce dovedește că, practic, în condițiile agriculturii celui de-al patrulea deceniu al secolului nostru, cea mai mare parte a țărănimii nu putea să-și asigure nici măcar reproducția simplă, dar să mai aibă și un surplus pentru piață.

Totodată, constatăm că, deși prin reformă numeroase moșii au fost micșorate, în țară continuă să existe încă 2 700 de proprietăți cu peste 500 ha, reprezentînd 17,1% din suprafața agricolă, în timp ce peste 700 000 de țărani erau lipsiți complet de pămînt ⁸. Dintre aceste moșii, unele aveau zeci de mii de hectare, așa cum erau de pildă moșia Sturdza din județul Neamț, în suprafață de 56 000 ha, moșia Krupenschi, județul Bacău, 12 000 ha, domeniile coroanei, aproximativ 150 000 ha ⁹.

Toate aceste date ne arată că, deși se legiferase reforma agrară, România a intrat în criză cu rămășițe feudale în agricultură și cu problema pămîntului încă nerezolvată.

În anii crizei economice, guvernele care s-au perindat la cîrma țării, în majoritate național-țărănești, au dus o politică de diminuare a consecințelor reformei, de concentrare a pămîntului în mîinile chiaburilor și moșierilor. Ofensiva a fost începută prin adoptarea, în august 1929, a „Legii pentru reglementarea circulației pămînturilor dobîndite prin legile de împrîietărire”. Această nouă reglementare juridică anula prevederile referitoare la inaliena-

⁴ V. Hurmuz, *op. cit.*, p. 39.

⁵ *Anuarul statistic al României*, 1929, p. 86.

⁶ *Enciclopedia României*, vol. III, p. 304.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ N. N. Constantinescu și V. Axenciuc, *Capitalismul monopolist în România*, Editura politică, București, 1962, p. 97.

bilitatea pământurilor dobândite prin împrumut, creîndu-se premisele depozitării țăranilor de loturile primite, mărindu-se în acest fel numărul celor fără pământ sau cu pământ puțin.

Operațiile de aplicare a reformei agrare în anii crizei au fost extrem de reduse, din anul 1929 pînă în anul 1934 fiind împrumutați doar un număr de 85 310 țărani¹⁰. Guvernele din această perioadă au alocat sume foarte mici pentru executarea lucrărilor necesare împrumutării țăranilor. Așa se face că măsurarea și preluarea pământurilor expropriate și predarea lor celor îndreptățiți a fost limitată. Însuși ministrul agriculturii și domeniilor este nevoit să recunoască acest lucru. Astfel, într-un ordin din august 1931, emis de minister, se spunea că: „din cauza reducerii alocațiilor bugetare, lucrările tehnice pentru desăvîrșirea aplicării reformei agrare nu se vor putea executa decît pe o scară foarte redusă”¹¹, iar în anul 1932, același minister arăta că, din lipsă de mijloace financiare, operațiile de aplicare a reformei agrare întîmpinau foarte mari greutăți, Direcția Cadastrului neputînd aplica liniile de defalcare decît la un număr mic de moșii din cele măsurate¹².

Din numeroase rapoarte ale consilieratelor agricole județene, ale prefecturilor de județe sau din cererile locuitorilor din anii 1929—1933, rezultă că în toate județele țării existau multe comune în care nu se făcuseră împrumutările definitive, țăranii folosind pământurile sub formă de arendă forțată. Printre aceste comune se numără: Găvănești, satul Curtișoara, județul Romanai, Pleașa, Ceptura, județul Prahova, Hodac, Cașva, Chiherul de Jos, județul Mureș, Sîncrai, Daia Română, Gola de Sus, județul Alba, Socol, Vermeș, județul Caraș, Uroi și Măceu, județul Hunedoara, Ohaba Română, jud. Severin, Călata, jud. Cluj etc., etc.¹³.

În anul 1930, în județul Putna reforma agrară nu era încheiată, cadastrul avînd de executat peste 30% din lucrări. Un număr de 1 580 de țărani din 47 de comune din județ foloseau în arendă 1 681 ha teren arabil, iar locuitorii din alte 29 de comune beneficiau sub aceeași formă de o suprafață de 1 440 ha izlaz. Rămăseseră neparcelate 1 573 ha teren arabil compact în 8 comune, iar în alte 41 de comune, unde parcelarea fusese definitivată, operatorii cadastrului, din diferite motive, au lăsat nemăsurate 4 811 ha. Cel mai frecvent motiv pentru care aceste lucrări nu fuseseră efectuate era acela că

¹⁰ Vezi *Anuarul statistic al României*, 1929, p. 86; *Enciclopedia României*, vol. III, p. 305.

¹¹ Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii și Domeniilor, anul III, nr. 4, din 1 martie 1932, p. 126.

¹² *Ibidem* nr. 2, din 1 februarie 1932, p. 55.

¹³ Vezi Arhiva Consiliului Superior al Agriculturii, pachet nr. 818, dos. 31, f. 322; pachet 176, dos. 28, f. 4; pachet nr. 2, dos. 19, f. 192; pachet nr. 8, dos. 143, f. 14; pachet nr. 2, dos. 21, f. 43; pachet nr. 86, dos. 65, f. 20; pachet nr. 134, dos. 54, f. 135; pachet nr. 140, dos. 167, f. 83; Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., fond nr. 16, dos. 364, doc. nr. 8 și 10; Arhivele statului Ploiești, fondul Prefecturii Prahova, inv. 13/1930, f. 136, inv. 18/1932, f. 42; Arhivele statului Cluj, fondul Prefecturii jud. Cluj, inv. 81/1930, dos. 154 etc., etc.

suprafețele respective, fiind mici și izolate, nu asigurau lucrătorilor cadastrului un „profit mare”¹⁴.

Operațiile de măsurare și parcelare în județul Maramureș, pînă în anul 1931, erau încă în stadiul de proiect. Dintr-un raport al unui inspector general către ministrul agriculturii și domeniilor, reiese că în județ, pînă în acel an, nu se măsurase și parcelase decît o singură moșie, din care fuseseră improprietărite cu teren de cultură două comune, iar cu păduri și pășuni cinci. Restul pămînturilor expropriate definitiv nici nu era măsurat și parcelat, activitatea Cadastrului fiind extrem de slabă¹⁵. Situația incertă se menține și în anul 1933, „întrucît în acest județ improprietările nu sînt făcute, iar terenurile expropriate în acest scop se folosesc numai în mod provizoriu și pe bază de arenzi forțate”¹⁶.

Nici în județul Bihor lucrările de definitivare a reformei agrare nu erau soluționate. Prefectul județului, în anul 1933, ruga Ministerul de Interne să dispună deplasarea unei comisii pentru terminarea acestor operații¹⁷.

Aceeași situație era și în județul Baia. Din unele date statistice întocmite în februarie 1934 de serviciul agricol rezultă că la o suprafață de 2 469,13 ha lucrările de măsurătoare erau nedefinitivate, la 2 152,62 ha parcelările pe teren nu erau aplicate, iar la 239,65 ha operațiile de improprietărire erau nedefinitivate¹⁸.

Mulți țărani nu au intrat în stăpînirea pămînturilor atribuite prin reformă datorită nesfîrșitelor procese ivite în urma neregulilor săvîrșite cu ocazia punerii în aplicare a legii¹⁹. În fața instanțelor de judecată se găseau, de ani de zile, mii de dosare nerezolvate de care depindea improprietărirea unui mare număr de țărani. Prin tergiversarea proceselor, pînă la darea sentinței definitive, pămîntul rămînea în mîna foștilor moșieri.

Sătenii din Valea Diljii, județul Hunedoara, în cererea adresată Ministerului Agriculturii în anul 1930, arătau că, deși au primit pămînt în anul 1923 prin exproprierea unei părți din moșia Suzanei Banffy, nu au intrat în stăpînirea lui. Moșia sus-menționată a făcut obiectul de discuție în anul 1924 atît la Comisia județeană Hunedoara, cît și la Comitetul agrar din București.

¹⁴ Arh. Cons. Sup. al Agriculturii, pachet nr. 789, dos. 36, f. 3—7; în județul Brăila, în decembrie 1931, la 39 de moșii unde parcelarea fusese definitivată, au rămas neparcelate „mici resturi” de teren în suprafață totală de 7 000 ha, iar în județul Tecuci, la aceeași dată, se mai găseau nedefalcate 15 moșii, iar la 31 moșii, în suprafață de 3 655 ha, parcelările nu erau încă efectuate (Arh. st. Brăila, fond. Camera de agricultură, dos. 1300/1931, f. 23, și, respectiv, dos. 1306/1931, f. 10 și 26).

¹⁵ Ibidem, pachet nr. 167, dos. 168, f. 66.

¹⁶ Ibidem, pachet nr. 170, dos. 236, f. 16.

¹⁷ Arh. Instit. de studii istorice și social-politice de pe lingă C.C. al P.C.R., fond. nr. 16, dos. 365, doc. nr. 30.

¹⁸ Arh. st. Iași, fond. Preturii Plășii Pașcani, dos. 1/1930, f. 22—26.

¹⁹ În această privință Aurel Dobrescu, subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor, în ședința parlamentului din 3 iulie 1929, declară următoarele: „reforma agrară d-lor nu este încă terminată; la comitetul agrar sînt încă mii de dosare și încă alte sute de deciziuni, a căror revizuire va trebui să o cerem” (Monitorul oficial, partea a III-a, Dezbatările parlamentare, nr. 124, din 26 martie 1930, p. 5592).

Dispozițiile diferite date de aceste organe nu au permis să se treacă la punerea în posesie a celor îndreptățiți, pământul rămânând mai departe proprietarei, multiplele cereri ulterioare adresate de săteni la diferite autorități neavînd rezultat ²⁰.

Din adresa Consilieratului agricol Mureș către Direcția generală a reformei agrare, din mai 1930, aflăm că locuitorii comunelor Ibănești, Hodac, Cașva, Chiherul de Jos, ca de altfel toate comunele situate pe valea Gurghiului, foloseau pământul sub formă de arendă forțată, deoarece exproprierile nu erau definitive. Această situație s-a datorat faptului că litigiile dintre țărani și moșieri cu privire la terenurile respective care se aflau spre judecare la Comitetul agrar erau sistematic amîinate. Din aceeași adresă rezultă că la Comitetul agrar se găseau cereri de revizuire din anul 1923, fără a fi soluționate ²¹.

În comuna Deleni, satul Cherlești, jud. Olt, pînă în 1930 nu se făcuse parcelarea cadastrală, întrucît recursul relativ la linia de defalcare a acestei moșii nu fusese judecat de Comitetul agrar, deși dosarul fusese înaintat în anul 1926 ²².

Avocatul Vasile Filipiciuc din Vișeu de Sus, jud. Maramureș, într-un raport către Ministerul Agriculturii, din noiembrie 1931, arăta că nu se putea trece la exproprierea moșiilor din Borșa și Vișeu de Sus pentru că dosarul proprietăților în cauză „de ani de zile zace la Comitetul agrar pentru revenire asupra hotărîrii prin coordonare” ²³.

În acest județ, în iunie 1931 se găseau la Comitetul agrar 134 de dosare de expropriere nejudecate, dintre care unele datînd din anul 1922. Un număr de 66 de dosare a căror intrare pe rol se făcuse începînd încă din anul 1924 nici pînă în anul 1931 nu fuseseră restituite Comisiei județene spre a se putea trece la împrumietărire. Suprafețele de pământ existente în litigiu se ridicau la un total de 4 389,75 ha ²⁴.

După datele furnizate de Serviciul agricol Baia în anul 1934, în județ se mai aflau în litigiu 1 059,50 ha, reprezentînd cinci moșii. Datorită tergiversării proceselor, lucrările de expropriere se găseau încă nedefinitivate, pământul rămînînd în mîna foștilor proprietari ²⁵.

Situația de mai sus este caracteristică întregii țări și ea demonstrează că guvernele ce s-au perindat la conducere în acești ani nu au făcut aproape nimic spre urgentarea acestor procese pentru ca țăranii să poată intra în stăpînirea pămînturilor atribuite prin reformă.

Cu ocazia punerii în aplicare a hotărîrilor de împrumietărire sau prin efectuarea așa-ziselor „operații de completare” a reformei agrare efectuate de național-țăranîști, multe loturi au încăput în mîna consilierilor agricoli, agromomilor, ofițerilor, avocaților, agenților electorali ș.a., în timp ce sute de mii de țărani fuseseră excluși de pe liste.

²⁰ Arh. Cons. Sup. al Agriculturii, pachet nr. 134, dos. 54, f. 164.

²¹ Ibidem, pachet nr. 176, dos. 28, f. 4.

²² Ibidem, pachet nr. 756, dos. 26, f. 2.

²³ Ibidem, pachet nr. 167, dos. 168, f. 56.

²⁴ Ibidem, pachet 167, dos. 168, f. 64–66.

²⁵ Arh. st. Iași fond. Preturii Pașcani, dos. 1/1930, f. 23.

Revista politică și socială „Spre stînga”, scoasă în 1931 la Brașov, sub îndrumarea P.C.R., și avînd ca animator pe publicistul antifascist Ilie Cristea, în numărul din octombrie 1931 publică articolul intitulat *Țăranul înșelat*. Scoțînd în evidență neregulile în aplicarea reformei, articolul amintit arăta că „în realitate nu țărani au fost împroprietăriți, ci consilierii agricoli, avocații și samsarii. O mare reformă s-a transformat într-o imensă afacere scandaloașă”²⁶.

Asemenea abateri s-au semnalat în toată țara. În comuna Belcești, jud. Iași, au rămas neîmproprietăriți țărani săraci ce au luptat pe front, mulți orfani și văduve de război, în schimb au primit pămînt unui gradați, chiar buri ș.a.²⁷

În ședința parlamentului din 22 mai 1930, un deputat arăta că în județul Dolj în mod ilegal au primit pămînt Alexandru M. Petroian, președintele comisiei interimare din comuna Sadova, preotul Dinculescu din Brabova, percepătorul Neghină din comuna Plenița²⁸.

Țăranilor din comuna Sîncrai, județul Alba, în repetate rînduri li s-a scăzut suprafața de pămînt pe care trebuia să o primească, de la șapte iugăre la cinci iugăre, ajungîndu-se în cele din urmă la trei iugăre. Suprafețele rămase din aceste reduceri consecutive au fost destinate unor biserici din Sîncrai, Aiud, Abrud, unui căpitan, medicului de circumscripție, paznicului societății de vînătoare din Aiud etc., în loc să fie date locuitorilor îndreptățiți, scoși din tabele, care erau destul de numeroși²⁹.

Din procesul-verbal încheiat în 15 septembrie 1930 de către inspectorul general Emil Neguțiu, deplasat în comună ca urmare a dispozițiilor ministrului Ion Mihalache, rezultă că, din suprafața expropriată, 124 de iugăre au fost atribuite bisericilor și altor persoane fără drept de împroprietărire³⁰.

Însuși Ministerul Agriculturii a contribuit la săvîrșirea unor nereguli. Locuitorii din Daia Română, jud. Alba, arătau că în hotarul comunei lor existau 140 de iugăre de pămînt arabil ce rămăsese ca „teren de hrană” personalului Direcției silvice Sebeș din anul 1925. În 1930 această rezervă a fost luată și, conform dispozițiilor, trebuia dată la împroprietărire. Ministerul, în loc să atribuie pămîntul țăranilor, dă un ordin prin care 117 iugăre, din cele 140, intră în posesia mai multor biserici din Pîclișa, Daia Română, Alba-Iulia, unor învățători etc.³¹.

Direcția silvică Sebeș, în raportul trimis către C.A.P.S. în anul 1931, confirmînd cele arătate de țărani în legătură cu destinația pămîntului, arăta că în comuna Daia Română „ar fi fost din belșug teren pentru împroprietărirea

²⁶ „Spre stînga”, revistă politică și socială anul I, nr. 1, 1931, p. 12.

²⁷ Arh. st. Iași, fond. Prefecturii Iași, dos. 3/1929, f. 454.

²⁸ Monitorul oficial, partea a III-a, Dezbaterile parlamentare, nr. 57, din 16 august 1930, p. 2662.

²⁹ Arh. Cons. Sup. al Agriculturii, pachet nr. 2, dos. 19, f. 172–173.

³⁰ Ibidem, f. 174.

³¹ Ibidem, pachet nr. 2, dos. 21, f. 50.

tuturor îndreptățiților pe baza legii de preferință, dar acel teren a fost destinat pentru alte scopuri decât cele prevăzute de legi”³².

Locuitorii comunei Frata de Cîmpie, jud. Cluj, în cererea adresată Ministerului Agriculturii și Domeniilor, în august 1931, arătau că la așa-zisa „a doua împroprietărire”, au primit pământ o serie de funcționari din Cluj, un preot din Someș-Sat, agronomul, care și-a oprit loturi în mai multe comune³³.

În ședința parlamentului din 10 februarie 1933, un deputat consemna faptul că în județul Someș foarte mulți funcționari ai Consilieratului agricol Dej și-au rezervat aproape în fiecare comună loturi din moșiile expropriate, pe care începuseră să le vîndă³⁴.

În timp ce foarte multe pămînturi încăpeau în mîna adepților politici ai național-țărăniștilor, fie prin împroprietărire din rezervele de stat, fie prin arendarea la prețuri derizorii a loturilor demonstrative, sute de mii de cereri ale țăranilor rămîneau nerezolvate³⁵.

Numai în județul Prahova, în anul 1929, existau 11 294 de cereri. Din examinarea tabelului statistic întocmit de prefectura județului, reiese că în unele comune numărul locuitorilor care cereau pământ era destul de mare, de exemplu în Bănești 560, Telega 490, Homarîciu 380, Teșila 314, Berteia 269, Posești 264, Vîlcănești 261, Cosminele 225, Apostolache 216, Chiojdeanca 214, Sălciile 202 etc.³⁶.

Majoritatea acestor cereri erau soluționate așa cum a fost rezolvată și petiția lui Sava Dumitru din satul Dîrza, plasa Băneasa, jud. Ilfov. Consilieratul agricol pe cererea sus-numitului pusese următoarea „rezoluție”: „În caz că nu e pe tabel, i se va pune în vedere că nu poate fi împroprietărit; în caz că e pe tablou, i se va pune în vedere că nu mai avem teren disponibil, deci nu-l putem împroprietări”³⁷.

Cu toate că de la legiferarea reformei trecuse atîta timp, foarte multe comune nu primiseră izlazarile și pădurile acordate.

Ministerul Agriculturii și Domeniilor, în martie 1932, recunoștea că sătenii din comunele în care s-au făcut exproprieri de păduri pentru pășuni întîmpină greutăți atunci cînd vor să ia în stăpînire efectivă aceste terenuri³⁸, iar în expunerea de motive la proiectul de lege „pentru completarea măsurilor

³² Arh. Cons. Sup. al Agriculturii, pachet 2, dos. 21, f. 56.

³³ Ibidem, pachet nr. 107, dos. 68 f. 117.

³⁴ Monitorul oficial, partea a III-a, Dezbaterile parlamentare, nr. 37, din 18 februarie 1933, p. 1085.

³⁵ Prefectul de Prahova, în nota adresată Ministerului Agriculturii și Domeniilor în septembrie 1930, arăta că în județ se mențineau multe loturi demonstrative și loturi agricole „date în folosință personală, prin favoare [...] cînd nici invalizii, văduvele și orfanii nu sînt împroprietăriți și cînd unii din cei care au putut specula situațiunea rezultată din reforma împroprietăririi, arendează acestora terenul care trebuie să fie în proprietatea lor”, (Arh. st. Ploiești, fond. Prefecturii jud. Prahova, inv. 13/1930, f. 117).

³⁶ Ibidem, inv. 32/1929, f. 67.

³⁷ Arh. st. Buc. fond. Prefectura Ilfov, dos. 114/1931, f. 122.

³⁸ Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii și Domeniilor, anul III, nr. 7, din 15 aprilie 1932, p. 264.

necesare folosirii pășunilor constituite din păduri", din mai 1933, ministrul agriculturii și domeniilor, Voicu Nițescu, arăta că: „nici după 14 ani de aplicare a reformei agrare, mii de hectare atribuite pentru izlazuri n-au intrat încă definitiv în folosința comunelor”³⁹.

Din nenumăratele motive pentru care comunele nu intraseră în posesia pădurilor și pășunilor, amintim procedura de împrăștiere, care dura mult timp din cauza multiplelor formalități ce se cereau de Consiliul tehnic al pădurilor, Cadastru sau Casa autonomă a pădurilor statului, neefectuarea la timp a operațiilor de măsurătoare și de defalcare, diferitele procese ce interveneau și care durau ani de zile etc.

În multe cazuri, pământurile atribuite pentru izlazuri erau acoperite cu păduri, alteori terenurile erau degradate sau se găseau situate la distanțe foarte mari de comune, practic neputând fi folosite.

Deși Ministerul Agriculturii și Domeniilor recunoștea această situație la data amintită mai sus (martie 1932), se limita la câteva dispoziții generale în vederea accelerării exproprierilor, printre care: urgentarea defalcărilor cadastrale, delegarea unor ingineri silvici pentru măsurători și defalcări etc. Ministerul însă nu pune la dispoziția serviciilor agricole județene și sumele necesare pentru plata acestora, din care cauză în toate județele țării se găseau nemăsurate și nedefalcate mii de ha de pășune și pădure⁴⁰.

În județul Bihor, comunelor situate pe valea Pietroasei și celor din regiunea Vașcăului pînă în anul 1932 nu li se atribuiseră golurile de munte⁴¹, iar cele mai multe comune din plasa Ceica, același județ, nici în anul 1933 nu primiseră izlazurile, deoarece terenurile destinate acestui scop nu erau măsurate, multe erau acoperite cu păduri, iar la câteva dintre ele situația nu era clarificată⁴².

Ion C. Pop, subsecretar de stat la Ministerul de Interne, într-un raport prezentat Consiliului de Miniștri, în iulie 1933, referindu-se la situația pădurilor atribuite prin reformă comunelor din Munții Apuseni, arăta că cea mai mare parte a acestora „nu sînt măsurate, nici defalcate, comunele au pădure și n-au, de 15 ani tot așteaptă în zadar finalizarea acestor operațiuni”⁴³. Iar despre golurile de munte, acordate aceluiași comune, se arăta că pentru unele comune „nu sînt hotărîri definitive judecătorești, nemăsurate, nedefalcate, iar unde au fost executate aceste operații Capsul n-a făcut nici un pas pentru defrișarea terenurilor destinate pășunatelor”⁴⁴. Raportorul era nevoit să tragă

³⁹ Monitorul oficial, partea a III-a, Dezbaterile parlamentare, nr. 82, din 20 mai 1933, p. 3550.

⁴⁰ Vezi Buletinul informativ al Ministerului Agriculturii și Domeniilor, anul III, nr. 7, din 15 aprilie 1932, p. 264.

⁴¹ Monitorul oficial, partea a III-a, Dezbaterile parlamentare, nr. 29, din 5 februarie 1932, p. 1034.

⁴² Arh. Inst. de studii istorice și social-politice de pe lingă C.C. al P.C.R., fond. nr. 16, dos. 365, doc. 34.

⁴³ Arh. st, Arh. ist. centrală, fond. Președinției Consiliului de Miniștri, dos. 19/1933, f. 18.

⁴⁴ Ibidem, f. 19.

următoarea concluzie pe marginea celor arătate mai sus: „În astfel de împrejurări, populația are pășunat numai pe hîrtie, în realitate dacă îndrăznesc să curețe chiar spini și alte bălării de pe terenurile destinate pășunii sînt purtați pe la judecători și pedepsiți pentru delictе silvice“⁴⁵.

Din unele date furnizate de Serviciul agricol Baia, reiese că în februarie 1934, la peste 2 132 ha teren pădure acordate ca izlaz comunelor: Bogdănești, Rîșca, Sasca, Dolhasca, Dolhești, Lespezi, Liteni, Tătăruși, Uidești, Brusturi, măsurătorile erau nedefinitivate, iar la peste 5 541 ha pădure, atribuite comunelor Baia, Rîșca, Boroaia, Bogdănești, Mălini, Sasca, Dolhasca, Lespezi, Dolhești, Brusturi, Tătăruși, Uidești și Ciumulești nu se aplicase linia de defalcare pe teren⁴⁶.

Multe comune nu intraseră în stăpînirea pășunilor și pădurilor fie din pricina întîrzierii procedurii de împrîprietărire, fie din cauza proceselor ce durau de ani de zile.

Pădurea în suprafață de 646 ha dată comunei Deda, jud. Mureș, nu a putut fi folosită mult timp, deoarece numai procedura de împrîprietărire a durat pînă în anul 1930. Cu toate acestea, începînd din anul 1924, comuna a fost impusă la plata unei taxe de pază și administrarea pădurii, taxă care, între anii 1924—1932, s-a ridicat la suma de 260 000 de lei⁴⁷.

În județul Maramureș, în anul 1931 se mai găseau spre judecare la Comitetul agrar 134 de dosare de expropriere, unele dintre acestea din anul 1922. Suprafața de teren existentă în litigiu se ridica la 4 383,75 ha dintre care 183 ha fineață, 1 160, 25 ha pășune și 2 669,50 ha pădure⁴⁸.

În timp ce sute de mii de hectare de pășune se mențineau în mîinele regelui, marilor proprietari și statului, multe comune erau lipsite de izlazarile necesare pășunatului vitelor sau dispuneau de suprafețe insuficiente. Aceste comune, cu toate că aveau dreptul și exista posibilitatea împrîprietăririi lor, nu au primit nici un petic de pămînt sau au primit prea puțin.

Astfel, locuitorii de pe Valea Trotușului din comunele: Palanca, Brusturoasa, Agăș, Goioasa, Asău, Lăloaia, Comănești, Dărmănești, Doftana, jud. Bacău, nu au primit pămînt pentru izlaz cu toate că în jurul lor se găseau zeci de mii de ha pădure și pășune, proprietatea statului și a altor mari moșieri⁴⁹.

Zece comune din plasa Bozovici, jud. Caraș, cu un număr de circa 30 000 de capete de vite, nu au primit prin reforma agrară nici un hectar de pășune, deși aveau mare nevoie, iar alte 43 de comune au primit mai puțin teren decît le reveneau. În schimb, în județ, în anul 1931, mii de hectare, proprietatea societății Reșița, se mențineau neexpropriate⁵⁰.

⁴⁵ Arh. ist. centrală, fond Președinției Consiliului de Miniștri, dos. 19/1933, f. 19.

⁴⁶ Arh. St. Iași, fond. Preturii plășii Pașcani, dos. 1/1930, f. 24—25.

⁴⁷ Arh. Cons. Sup. al Agriculturii, pachet nr. 187, dos. 334, f. 3.

⁴⁸ Ibidem, pachet nr. 167, dos. 168, f. 64.

⁴⁹ Arhiva centrală a C.C. al P.C.R., fond. nr. 52, dos. 1883, f. 740.

⁵⁰ Arh. st. Arh. ist. centrală, fond. Președinției Consiliului de Miniștri, dos. 4/1933, f. 68.

Fiind lipsiți de izlazuri, locuitorii comunelor Galu, Călugăreni, Bistricioara, Bicz, Tașca, Hangu, Farcașa, jud. Neamț, în anul 1932, erau nevoiți să se învoiască pentru pășunatul vitelor la depărtări de peste 40 km de comunele lor ⁵¹.

Această lipsă de izlazuri a dus la scăderea numărului de vite, mai ales în regiunile de munte, înrăutățind și mai mult situația materială și așa de-stul de precară a țărănimii.

Lipsiți de teren de cultură, pășune și pădure, nemaivăzînd posibilitatea împroprietării lor, tot mai mulți sînt țărani care își pierd încrederea în promisiunile demagogice ale național-țărăniștilor. Ei încep să-și dea seama că legile și alte dispoziții de împroprietărire nu sînt respectate, că sînt aplicate defectuos, ducînd la săvîrșirea a numeroase nereguli.

Referindu-se la această realitate crudă a acelor vremi, văduvele de război din satul Vărăști, jud. Ialomița, într-o cerere de împroprietărire spuneau: „Așteptăm din zi în zi și vedem că nu ni se mai face nici o dreptate; deși s-au făcut legi și regulamente speciale în această privință, totul este în zadar, căci aceste legi nu se execută așa după cum scrie în ele” ⁵², iar locuitorii neîmproprietați din satele Găunoși și Potcoava, Comuna Găunoși, același județ, în memoriul adresat Ministerului Agriculturii și Domeniilor, în iulie 1930, spuneau: „Deși în opoziție ni se făgăduia de către agenții electorali ai Partidului Național-Țărănesc, azi actualul guvern, că se va face revizuirea împroprietăririi, dar pînă în prezent vedem că aceste făgăduințe s-au dat uitării. În opoziție ni s-au făcut nenumărate făgăduințe de îmbunătățire de către oamenii actualului guvern, de ne convinsesem că o dată cu venirea sa se va coborî mila Dumnezească pe pămînt, dar de la venirea acestui guvern la cîrma acestei țări, toate făgăduințele vedem cu multă părere de rău că s-au transformat în simple amăgiri, lucrurile răsucindu-se altfel” ⁵³.

În anii crizei economice, operațiile de aplicare a reformei agrare au avut un caracter limitat, neputînd satisface nevoia de pămînt a țărănimii. De la începutul reformei și pînă la 1 ianuarie 1934 fuseseră împroprietați definitiv 1 478 663 de țărani. Suprafața medie primită de un împroprietar pe țară era de 3,92 ha, suprafața ce nu putea asigura traiul normal unei familii țărănești de foarte multe ori cu 5—6 și mai mulți copii.

De remarcat este faptul că la data amintită mai sus peste 830 000 de țărani, reprezentînd aproximativ 35% din cei îndreptățiți, nu primiseră nici o palmă de pămînt ⁵⁴.

Aspectele înfățișate mai sus vin să ateste o dată mai mult caracterul trunchiat, incomplet al reformelor pe care burghezia le-a realizat într-un

⁵¹ Arh. st. Arh. ist. centrală, fond. Președinției Consiliului de Miniștri, dos. 4/1933, f. 68.

⁵² Arh. Cons. Sup. al Agriculturii, pachet nr. 637, dos. 67, f. 21.

⁵³ Ibidem, pachet nr. 673, f. 98.

⁵⁴ *Enciclopedia României*, vol. III, p. 305.

moment istoric sau altul, în funcție de situația dictată de cele mai multe ori de masele populare.

Împărțirea nedreaptă a pământurilor, înglodarea țăranimii muncitoare în datorii, scăderea prețurilor produselor agricole, ocuparea proprietăților acesteia de către chiaburi și moșieri, regimul fiscal împovărător au dus țăranimea la sapă de lemn.

Starea mizeră în care se zbătea țăranimea a stîrnit nemulțumirea acesteia, nemulțumire concretizată în numeroase răscoale cu caracter local ce au avut loc în acești ani în toată țara ⁵⁵.

⁵⁵ Vezi, în această problemă, A. I. G. h. S a v u, *Despre activitatea P.C.R. la sate și dezvoltarea luptei maselor țărănești în anii 1929—1933*, în „*Studii și materiale de istorie contemporană*”, vol. II, Edit. Academiei R.P.R., 1962.